

PLACE MAKERS

Het Rotterdamse bureau ZUS kijkt met verwondering naar de stad en grijpt ongevraagd in waar nodig. Hun gereedschap: architectuur, maar ook theater, installaties en festivals.

tekst Elsbeth Grievink

THE NEW FOREST

Voor de laatste voorstelling van theatergroep Wunderbaum, waarin de acteurs op zoek gaan naar een nieuwe samenleving, ontwierp ZUS het decor. Elma: 'Wij hadden nog nooit met theater gewerkt, maar we vonden het erg leuk.' Op het dak van een voormalig treinstation bouwden zij een kleine arena, die halverwege de voorstelling openschuift en je welkom heet in The New Forest, de nieuwe samenleving. 'We speelden met de omgevingselementen en met de skyline van Rotterdam. Veel mensen zeiden dat ze kippenvel kregen op het moment dat de tribune openschoof. Gaaf.'

POST SANDY

De orkaan Sandy was de achttiende storm en tiende orkaan van het Atlantisch orkaanseizoen 2012. Ze richtte schade aan op Jamaica, de Bahama's, Haïti en in Florida en was daarna actief aan de oostkust van de Verenigde Staten en in het oosten van Canada. Samen met negen andere internationale bureaus werd ZUS geselecteerd om plaats te nemen in een denktank om de noordoostkust van Amerika weerbaarder te maken. Dit zal uiteindelijk leiden tot een ontwerp dat

gerealiseerd wordt. 'We hebben de samenwerking gezocht met MIT Centre for Advanced Urbanism en verschillende Nederlandse bureaus: De Urbanisten, Deltares, 75B en Volker InfraDesign. Samen denken we na over wat een goede aanpak zou zijn. Hoe ga je met water om? Hoe bescherm je de *suburbs*? Je hebt te maken met een gigantisch lange kust, je kunt er moeilijk een lange muur neerzetten. We willen juist de natuur inzetten, dat hebben we onszelf ten doel gesteld.'

Hoe werkt een stad? Hoe maak je een stad? Welke rol spelen factoren als landbouw, economie en communicatie bij het maken ervan? Aan welke parameters kun je trekken om de stad te transformeren? Dit soort vragen zijn het meest fascinerend voor ZUS, een ontwerpbureau dat zich met zo veel disciplines bezighoudt dat het woord 'architectenbureau' de lading niet dekt. Oprichters Kristian Koreman (35) en Elma van Boxel (38) leerden elkaar kennen in Arnhem, waar ze landschapsarchitectuur aan de Hogeschool Van Hall Larenstein studeerden. In 2001 verhuisden ze samen, want inmiddels een stel, naar Rotterdam. Ze begonnen er hun eigen bureau, ZUS, wat staat voor Zones Urbaines Sensibles. 'Onze eerste projecten ontstonden vanuit alledaagse situaties,' vertelt Elma. 'Gewoon, doordat je langs een plek fietst die je verwondert, waarna je gaat nadenken over hoe het anders kan. Nog steeds beginnen veel van onze projecten zo. Door verwondering, gevolgd door verdieping. We worden gedreven door het

idee dat ontwerp iets kan verbeteren aan ruimtes of processen die niet goed functioneren. Elke nieuwe opgave gaan we met open vizier aan. We denken kritisch na, stellen vragen en vormen ons gedurende het proces pas een mening.' In 2007 won ZUS de Maaskantprijs – een prestigieuze aanmoedigingsprijs voor architecten jonger dan 35 jaar, eerder gewonnen door onder anderen Adriaan Geuze, Wiel Arets en John Körmeling – en kon het bureau groeien. Tegenwoordig sturen Elma en Kristian een team van twaalf mensen aan, vanuit hun kantoor in het Schieblock, waar ze zelf jarenlang antikraak woonden. Dit oude kantoorkolos dreigde gesloopt te worden, maar werd door ZUS gered en getransformeerd tot gebouw voor diverse creatieve bedrijven, waar het ook na werktijd aan alle kanten bruist. De reanimatie van het Schieblock was een van de vele ongevraagde adviezen die het bureau uitbracht aan de gemeente. Elma: 'We hebben ons grondig verdiept in Rotterdam Central District en een aantal stappen gezet die

moeten leiden tot een nieuwe economische impuls. De gevolgen van onze ingrepen begin je nu te merken. Wat eerst een vieze achterkant was met veel vuilnis, is nu een ontmoetingsplek waar veel Rotterdammers gebruik van maken.' De manier van denken en de doortastende aanpak van ZUS is niet onopgemerkt gebleven. Vandaar dat ze steeds vaker gevraagd advies uitbrengen. Op dit moment werkt het bureau aan opdrachten in Almere, Gotenburg in Zweden en aan de Amerikaanse oostkust; ZUS werd uit 160 kanshebbers gekozen om na te denken over het orkaanbestendig maken van de oostkust van Amerika, waar orkaan Sandy vorig jaar ongekende schade aanrichtte. Elma: 'Een grote eer om te mogen doen.' Wat ZUS nog te wensen heeft? 'Over een aantal jaren zouden we graag aan Harvard aan een studieproject werken. Meer focussen op de theoretische kant van ons vak. Maar verder mogen we wat mij betreft via dezelfde curve door. Het gaat goed.' zus.cc

Leegstaand kantoorgebouw de Hofpoort werd eventjes een levendige metropool

De Luchtsingel, een brug over het spoor, bestaat uit 17.000 houten planken

In Almere wordt een nieuw duinlandschap aangelegd waar gewoond, gewerkt en gerecreëerd gaat worden

ALMERE DUIN

Almere moet de nieuwe strandstad van de Randstad worden. Om een nieuw woon- en verblijfgebied te creëren, waren grote ingrepen nodig. Hiervoor werd een prijsvraag uitgezet, die ZUS in samenwerking met BVR in opdracht van Amvest won. 'We creëren in Almere een nieuw, hoogwaardig duinlandschap, zodat een aangenaam woonmilieu en een iconisch landschap kunnen ontstaan. We brengen het strand de polder in.'

SCHIEBLOCK

Bureau ZUS houdt kantoor op de derde verdieping van het Schieblock, het kantoorgebouw dat op de slooplijst stond maar door het bureau zelf van de sloopkogel werd gered. Ze transformeerden het samen met CODUM tot een bedrijvenverzamelgebouw, waar het inmiddels wemelt van de jonge creatieven die er lustig op los kruisbestuiven. ZUS deed een beroep op het organiserend vermogen van de gebruikers van het gebouw. Zo kwam op het dak een heuse dakakker, waar groenten verbouwd worden en bijenkasten staan. Aan de straatzijde openden ze De Dépendance, een plek voor presentaties, talkshows, events en feestjes. En aan de achterkant is een Biergarten gekomen, waar het elke zomeravond bal is. En soms ook in de winter. Kortom: een stukje *place making* van de bovenste plank. Elma: 'Het begint hier steeds leuker te

worden. Er ontstaan steeds meer samenwerkingsverbanden, het leeft aan alle kanten.'

LUCHTSINGEL

In 2012 won ZUS het Stadsinitiatief – een geldbedrag dat door de gemeente Rotterdam beschikbaar wordt gesteld voor een goed plan van burgers – met hun Luchtsingel: een luchtbrug die het Centraal Station met de Hofbogen verbindt en daarmee nieuw leven in een desolaat gebied moet blazen. Een deel van de brug is af, naar verwachting wordt de hele brug in juli 2014 opgeleverd, samen met Park Pompenburg en het dak van station Hofplein.

24HOFPOORT

Nóg zo'n ondergewaardeerd gebouw in Rotterdam is de Hofpoort. Deze kantoorstoren van 24 verdiepingen staat voor tachtig procent leeg. Midden in Rotterdam. ZUS toverde het samen met AIR en Rotterdam ArchiGuides voor de duur van 24 uur om tot een *city that never sleeps*. Elma: 'Op kantoorvloeren waar al jaren niemand geweest was, werd geborrelt, gegeten, gefeest, gedanst, gerolschaatst, gesport, gewinkeld en zelfs kantoor gehouden. Men deed er yogalesjes, bezocht exposities en deed de zaterdagse boodschappen. De Hofpoort functioneerde als een verticale metropool waarin het leven 24 uur lang doorraasde. Het ging ons erom om te laten zien wat je met een leegstaand gebouw allemaal kunt doen.'